

HASANKEYF'İ YAŞATMA SEMPOZYUMU

18-19 Şubat 2006 Tarihlerinde DİYARBAKIR'da Yapıldı.

18-19 Şubat 2006 tarihlerinde Diyarbakır'da, Diyarbakır Şubemizin de içinde bulunduğu Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi tarafından "Hasankeyf'i Yaşatma Sempozyumu" düzenlendi. Sempozyumun ilk gününde, üyemiz TMMOB Diyarbakır İKK Sekreteri Fahrettin ÇAĞDAŞ'ın oturum başkanlığını yaptığı "Hasankeyf ve İlisu Barajı: Çevre, Enerji ve İnsan Bağlamında" konulu oturumda Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nden Tahir ÖNGÜR de bir sunum yaptı.

Odamız, Dünya Kültür Mirası'na aday bir kent konumunda bulunan Hasankeyf gibi tarihi bir dokunun yüzyıl içinde ekonomik ömrünü tüketeyeceği bir baraj nedeniyle

feda edilemeyeceği görüşündedir. Hasankeyf, özellikle yörenin jeolojik konumundan dolayı, bir kısmı kalker bankları içine oyularak, bir kısmı da inşa edilerek yapılmış bir kent konumundadır. Bu özelliğinden dolayı, bulunduğu yerden başka bir yere taşınması da son derece zor ve imkansızdır. Bu nedenle Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, Dünya Kültür Mirası içinde yer almaya değer Hasankeyf'in baraj sularının altında yok olmaya terk edilemeyeceği görüşündeyiz.

2 gün süren sempozyum sonunda 21.02.2006 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Belediye Konuk Evinde Sempozyumun Sonuç Bildirgesi deklare edildi.

Hasankeyf'i Yaflatma Sempozyumu

SONUÇ BLDİRGESİ

(18-19 Şubat 2006, Diyarbakır)

2005 yılının Aralık ayında DSİ X. Bölge Müdürlüğü ve Ilısu Konsorsiyumu adına NUROL İnş. ve Tic. AŞ.'nin düzenlediği bilgilendirme toplantılarıyla başlayan ve resmi makamlar tarafından verilen gazete demeçleriyle devam eden süreçte, yapımı daha önce durdurulan Ilısu Barajı Projesi'nin inşaatına önümüzdeki Mart ayında tekrar başlanacağı kamuoyuna duyurulmuştur. Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi tarafından 18-19 Şubat 2006 tarihlerinde Diyarbakır'da düzenlenen bu sempozyumun amacı; Ilısu Barajı havzasındaki binlerce yıllık kültürel ve doğal mirası gereği gibi gözetmeyen planlama anlayışına karşı bilimsel ve toplumsal bir duruş sergilemek, merkezine insanı, doğal, tarihi ve kültürel mirası alan bir kalkınma perspektifiyle üretilecek alternatif projelerle sadece Hasankeyf'te değil Türkiye'nin birçok yöresinde benzeri tehditler altında bulunan antik kentlerimizi kurtarmanın sadece elzem değil, mümkün de olduğunu anlatmaya çalışmaktır. Ayrıca Hasankeyf antik kentinin sular altında bırakılmamasına dair nihai bir sonuca ulaşacak, geleceğe yönelik ve kalıcı bir çözüm stratejisi oluşturulmasına aracı olmaktadır.

Sempozyum programı kapsamında "Uluslararası ve Ulusal Düzlemde Hasankeyf Mirası" (2 farklı oturum), "Çevre, İnsan ve Enerji Bağlamında Hasankeyf ve Ilısu

Barajı", "Ilısu Barajı ve Etkilenen İnsanlar"; "Halka Açık Forum: Hasankeyf, Ilısu Projesi, Çözüm Önerileri" olarak dört ana başlık altında beş oturum, düzenlenmişti. Çok sayıda akademisyen, belediye başkanı, sivil toplum örgütü ve meslek odaları temsilcileri tarafından yapılan sunumlar ve katılımcıların da katkısıyla oluşturulan aşağıdaki temel tespit ve öneriler kamuoyunun bilgisine/değerlendirmesine sunulmuştur:

Tespitler

1. Hasankeyf 1978 yılından beri 1. Derece Arkeolojik Sit Alanıdır. Dicle Nehri'nin yüz bin yıllık aşındırmasıyla şekillenen kaya yamaçlarıyla Hasankeyf, tarihsel ve kültürel miras alanı olmasının yanı sıra bir 'Doğal Anıt' niteliğindedir. Yasa gereği burada yapılacak olan müdahaleler, ancak ilgili resmi kurul olan Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun onayından geçerek gerçekleştirilebilir. Ilısu Barajı Projesi çerçevesinde Hasankeyf'e yapılacak olan müdahaleler konusunda şu ana kadar bu kurula hiçbir başvuru yapılmamıştır.

2. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nın 20.maddesine göre; "Taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının, buldukları yerlerde korunmaları esastır". Türkiye, 1999 yılında AB'ye uyum süreci çerçevesinde 1992 Valetta/Malta Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Bu konvansiyona göre arkeolojik veriler yenilenemez kaynaklardır, insanlığın bilgi edinme kaynaklarıdır ve her türlü bayındırlık projesinde bunların korunması esastır. Bu sözleşmeye imza koyan Sözleşmeciler Devletler, "...arkeolojik mirasın korunması için gerekli önlemleri almak, arkeolojik araştırmaya faaliyetlerini bilimsel güvence altına almak, arkeolojik mirasın tercihen bulunduğu yerde korunması ve bakımını sağlamak..." taahhüt etmişlerdir.

3. Hasankeyf kazı ve araştırmaları için uluslararası standartların öngördüğü hemen hemen hiçbir temel ihtiyaç giderilmemiştir. Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam'ın, Hasankeyf Kazısı Başkanı olarak yaptığı açıklamalar göstermektedir ki bakanlığın ayırdığı bütçenin çok büyük bir bölümü bürokratik engeller nedeniyle kullanılamamış, alanın güvenliği sağlanamamış, yapılması gereken ihaleler yapılamamış, restorasyon çalışmalarında ilerleme sağlanamamıştır.

4. Hasankeyf'in dünya mirası olması için yapılan girişimler ise uluslararası kriterlere uygunluk sağlanmasına karşın, yine aynı kriterlerin ilgili dosyanın hükümet tarafından UNESCO'ya sunulmasını şart koşması ve Kültür Bakanlığının da bu başvuruyu yapmayı reddetmesi nedeniyle sonuçsuz kalmıştır.

5. Finansmanın tamamının dış kredi ile sağlanması planlanan Ilısu Barajı Projesi çerçevesinde, kredinin ilgili yabancı hükümetlerce onayı için sağlanması gereken uluslararası mevzuat kapsamında hazırla-

nan evresel Etki Değerlendirme (ÇED) Raporu, Dünya Bankası'nın OP 4.01 ve OP 4.04 şartlarını sağlamamaktadır.

6. Hasankeyf'in üzerinde kurulu olduğu jeolojik birim, kaya ortamı gözenekli bir kayadan oluşmaktadır. Kolay kazılır özelliğe sahiptir. 12 bin yıllık antik kent Hasankeyf'in taşınması mümkün değildir. Hasankeyf'in sular altında kalması halinde ise; su düzeyi alçalıp yükseldiğinde; kayayı oluşturan karbonat kırıntıları ve imentosu kolayca suda çözünecektir. Bu nedenle, Hasankeyf su altında kaldıktan sonra bir daha kurtulması olanaksızdır.

7. Ilısu Baraj gölü, 6.000 hektar tarım yapılabilen alanı su altında bırakacaktır. Cizre Barajı yapılıp Cizre Baraj Gölü de oluştuğunda sulanabilecek alandan daha büyük bir tarım alanı su altında kalıp elden çıkacaktır. Dicle'nin aşağı ovalara taşıdığı, tarımsal toprağı besleyen malzeme barajlarda tutulacağı için orta ve uzun dönemde tarım toprakları yoksullaşacaktır. Barajdan gelecek suyla sulanacak tarım alanları, bu uygulamadan sonra tuzlanacaktır.

8. Ilısu Baraj gölü, dolu durumda 300 km²'nin üzerinde bir alanı kaplayacaktır. Kurak ve nemli mevsimlerde bu alan 100 km² kadar azalabilecek ve yeniden eski durumuna gelecektir. Buralar, salgın hastalıkların kaynağı olacaktır.

9. Ilısu Barajı Projesi kapsamında hazırlanan Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP) yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildir ve içeriğinde paydaşların görüşlerine dair çarpıtılmış, eksik ve/veya nötralize edilmiş yorumlar olduğu kanıtlanmıştır.

10. Şubat ayının ilk haftası içerisinde İsviçre, Almanya ve Avusturya'daki İhracat Kredi Ajanslarından Hasankeyfi Yaşatma Girişimi'nin ilgili mektubuna cevaben gönderilen resmi yazılarda, Ilısu Konsorsiyumuna uluslararası finansman desteği sağlanması konusunda yürütülen çalışmaların iki aydan önce bitmesinin öngörülmediği belirtilmektedir. Bunun yanında, İsviçre'deki İhracat Kredi Ajansı ÇED Raporu ve YYEP hakkındaki görüşlerini bildirmeleri için 20 Şubat 2006'ya kadar halka tanındıkları süreyi, Türkçesi ancak 20 Ocak 2006'da yayınlanan YYEP için 20 Mart 2006'ya kadar uzatmıştır. Henüz Türkçesi yayınlanmamış olan ÇED Raporu için halkın son görüş bildirme tarihinin ise ancak rapor Türkçe'de de yayımlandıktan sonra açıklanacağı belirtilmiştir.

Öneriler

1. Bayındırlık yatırımları ile tarih ve kültür mirasının korunmasına ilişkin projelerin mutlaka birbiriyle çelişmesi zorunlu değildir. Daha ön proje aşamasından başlanarak tarih ve kültür mirasının korunması gözetilir, projeye ilgili paydaşlar sürece dahil edilirse optimum çözümler bulunabilir. Demokratik olma iddiasındaki bir toplumda

enerji yatırımlarına ilişkin kararlar içeriği ve önemi ne olursa olsun tepeden inme kararlar olarak alınmaz.

2. Barajın yer seçimi ile ilgili değerlendirmeler kamuoyuna açıklanmalı, üzerinde çalışılan 10 yer seçeneğinden 9'unun neden dışlandığı tartışılmalıdır. Söz konusu on seçenek her türlü olasılık göz önüne alınarak yeniden tartışılmalı; kamuoyu, baraj yerinin belirlenmesinde rol oynayan esas faktörün yüklenici konsorsiyumun finansal çıkarı değil halkın çıkarları olduğu konusunda ikna edilmelidir.

3. Ilısu Barajı, GAP barajları içinde en pahalı olanıdır. Ilısu Barajı'nın Hasankeyfi yok etmeyecek boyutta yapılmasının ekonomik fizibiliteyi nasıl etkileyeceği kamuoyu önünde tartışılmalıdır. Akademisyenlere ve mühendislere göre, böyle bir değişiklik hem Hasankeyfi kurtaracak ve hem de projenin fizibilitesini iyileştirecektir.

4. Hasankeyfi'nin tarihsel değer taşıyan yapılarının bir başka alana taşınması hem bu binaların yapım malzemelerinin özellikleri hem de bu alanda sürdürülmekte olan kazıların ancak 40-50 yıl sonra tamamlanabilecek olması dolayısıyla olanaklı değildir. Taşınma adına yapılacak sınırlı kapsamlı projeler bir kandırmacadan ibaret olacaktır. Taşınma stratejisi tümüyle ve kesin olarak terk edilmelidir.

5. İlgili ve görevlilerin kendi üstlerine düşen sorumluluğu yerine getirmeyip çeşitli güçlüklerden şikayet ederek tahribatı seyrettikleri bir işleyişi reddediyor, Hasankeyfi Kurtarma kazısı çalışmalarına acil müdahale ve kaynak akışı bekliyoruz.

6. İç ve dış şirketlerin büyük karlar umdukları bu yatırımı yerel tepkilere rağmen gerçekleştirmek istemelerinin sonucu olarak tümüyle geçersiz, yanlış bilgilerle dolu propaganda kampanyasına sistemli, uzun vadeli bir karşı kampanyayla cevap vermek zorunludur.

7. Acilen Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na bir değerlendirme başvurusu yapılacak, konu Ankara'daki üst düzey yetkililere ve bölge milletvekillerine iletilerek Hasankeyf'in TBMM gündemine taşınması yolunda çalışmalara başlanacaktır.

8. Hasankeyf yalnızca bölgesel ve ülkesel değil, evrensel bir miras olduğu için ve Türkiye'nin altına imza attığı uluslararası anlaşmalara uyma zorunluluğu olduğu için Hasankeyf'i koruma mücadelesi UNESCO, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve Avrupa Tarihi Miras Koruma Örgütleri Federasyonu (EUROPA-NOSTRA)'nun gündemine taşınacaktır.

9. Hasankeyf tarihi öneminin de ötesinde, Güneydoğu Anadolu'da kültürel mirasın

korunması alanında bir sembol haline gelmiştir. Karşılıklı anlayış, barış ikliminin geliştirilmesi, farklı etnik, dinsel ve kültürel gruplar arasında karşılıklı güvenin sağlanıp pekiştirilmesi açısından da sembolik bir değere sahip olacaktır.

10. Hasankeyf ve bölgenin gerek kültür turizmine gerekse daha geniş çaplı bilimsel ve arkeolojik araştırmalara nasıl açılacağı, buradan nasıl daha fazla bilgi üretilebileceği ve bu bilginin nasıl her anlamda bu bölgeye geri dönüşünün olacağı hakkındaki sağlıklı tartışmalar ancak sürekli ertelenen ve bölgedeki hayatı sürüncemede bırakan İlisu Barajı projesi hakkında nihai ve olumsuz bir karar alındıktan sonra mümkün olacaktır.

Hasankeyf'i Yaflatma Giriflimi Üyeleri:

- G.Doğu Anadolu Bölgesi Belediyeler Birliği
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
- Batman Belediyesi
- Batman Hasankeyf Belediyesi
- Mardin Nusaybin Belediyesi
- Şırnak Belediyesi
- Batman Beşiri Belediyesi
- Diyarbakır Yenişehir Belediyesi
- Diyarbakır Bismil Belediyesi
- Diyarbakır Bağlar Belediyesi
- Siirt Kurtalan Belediyesi
- Diyarbakır Müze Derneği
- Diyarbakır Demokrasi Platformu (34 Bileşen)
- KESK Sağlık Emekçileri Sendikası
- KESK ESM Sendikası
- Diyarbakır Barosu
- Batman Barosu
- Göç-Der
- Çevre Gönüllüleri Derneği
- ÇEKÜL Vakfı
- Batman Petrol-İş Sendikası
- Diyarbakır Yerel Gündem 21
- TMMOB-İl Koordinasyon Kurulu
- Jeoloji Mühendisleri Odası
- İnşaat Mühendisleri Odası
- Elektrik Mühendisleri Odası
- Çevre Mühendisleri Odası
- Şehir Planlamacıları Odası
- Ziraat Mühendisleri Odası
- Mimarlar Odası
- İnsan Hakları Derneği
- Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği